

Nr 405.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrad benämning å vissa befattningshavare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter; given Stockholms slott den 19 mars 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att förklara, att från riksdagens sida hinder icke möter, att av Kungl. Maj:t utfärdas föreskrift därom,

dels att vad i gällande författningar rörande de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna, de tekniska elementarskolorna, de tekniska fackskolorna och de tekniska gymnasierna finnes stadgat i fråga om lektor skall gälla förste lektor; och

dels att vad i gällande författningar rörande de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna är föreskrivet i fråga om adjunkt och adjunkt å övergångsstat skall avse lektor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Olof Olsson.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 19 mars 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BRANTING,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre PALMSTIERNA,
Statsråden: UNDÉN,
THORSSON,
OLSSON,
SANDLER,
NOTHIN,
NILSSON,
ERIKSSON,
SVENSSON,
HANSSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anförde härefter:

*Ändrad be-
nämning å
vissa brfatt-
ningshavare
vid de all-
männa läro-
verken m. fl.
läroanstalter.*

Sedan många år tillbaka hava de ordinarie ämneslärarna vid de allmänna läroverken burit titlarna lektor och adjunkt, varjämte intill den av 1904 års riksdag beslutade omorganisationen av nämnda läroverk de ordinarie ämneslärarna vid lägre allmänna läroverk och vid pedagogier benämndes kollega. Lektorstiteln har utom vid de allmänna läroverken varit bestämd för de ordinarie ämneslärarna vid de tekniska elementarskolorna och tillkommer även dylika lärare vid de tekniska fackskolor och gymnasier, som upprättats enligt beslut av 1918 års lagtima riksdag. Vad slutligen beträffar folkskoleseminarierna, buro de ordinarie

ämneslärarna därstädes tidigare titeln adjunkt, men förändring härutinnan skedde i samband med den av 1918 års lagtima riksdag beslutade löne-regleringen för seminariernas lärarpersonal. Härigenom förändrades de dittillsvarande adjunkturerna till lektorat. Erinras bör dock att i samband med nu angivna förändring vissa adjunkter uppfördes å övergångs-stat, vadan följaktligen för närvarande vid folkskoleseminarierna finnes utom lektorer även ett antal adjunkter.

Vid olika tillfällen under de senare åren har fråga om förändring av läroverkslärarnas benämning brags på tal. Förslag i sådant hänseende framlades av den s. k. lärarlönenämnden i dess den 31 oktober 1914 avgivna betänkande, däri nämnden uttalade sig för att i läroverkens stat benämningen adjunkt skulle utbytas mot benämningen andre lektor. Såsom skäl härför anfördes i huvudsak, att vid de svenska läroverken adjunkterna erhållit en allt mera självständig ställning i förhållande till lektorerna, att vid de allmänna läroverken en icke ringa del av adjunkterna undervisade på gymnasiestadiet och icke så få lektorer på real-skolans stadium, att adjunktstiteln som benämning på ifrågavarande lärare icke vunnit insteg i det allmänna språkbruket samt att en sålunda vid-tagen förändring i avseende på benämningen skulle bäst motsvara de faktiska förhållandena och överensstämna med tendenserna i språket.

Läroverksöverstyrelsen tillstyrkte i sitt utlåtande över lärarlönenämndens betänkande i sak det sålunda framställda förslaget men ansåg, att innehavarna av de ifrågavarande båda slagen av lärartjänster borde benämnas förste lektor och lektor.

I denna fråga uttalade sig jämväl löneregeringskommittén i sitt utlåtande den 21 februari 1918 över lärarlönenämndens berörda betänkande. Kommittén finner de gamla benämningarna lektor och adjunkt böra bibehållas för vederbörande lärargrupper och säger sig sakna anledning förorda vad nämnden i berörda hänseende ifrågasatt.

Förslaget om ändrad benämning å lektorer och adjunkter vann ej understöd i Kungl. Maj:ts till 1918 års lagtima riksdag avlätna proposition om löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid, bland andra, de allmänna läroverken. I gällande författningar, stater och dylikt kvarstå alltså sistberörda benämningar.

Fråga har nu på nytt uppstått om ändrad benämning på de ordinarie ämneslärarna vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna samt de tekniska läroverken, i det att allmänna adjunktsföreningen i en till skolöverstyrelsen ingiven, till Kungl. Maj:t ställd skrift gjort framställning

i nyssberörda syfte, i vad angår de allmänna läroverken. Föreningen har härutinnan anfört följande:

Vid en i Stockholm den 8 januari 1920 hålles allmän adjunktskonferens, till vilken ombud sänts från alla delar av landet i och för överläggningar om adjunktskårens ställning inom läroverken, framlades och formulerades kårens närmaste önskemål och beslöts att framföra dessa önskemål för den av Kungl. Maj:t tillsatta stora skolkommissionen.

Beträffande ett av dessa önskemål framhölls emellertid, att detsamma rörde sig om en fråga, som dels redan förut vore av vederbörande myndigheter fullständigt utredd, och dels kunde lösas alldeles oberoende av den nu förestående omorganisationen av de allmänna läroverken. Denna fråga gäller benämningen på de lärartjänster vid de allmänna läroverken, vilka hittills betecknats såsom adjunktstjänster. Då frågan helt och hållet lyder under Kungl. Maj:ts domvärjo och fördenskull för sin lösning uteslutande kräver ett beslut av Kungl. Maj:t, få vi härmed hänskjuta densamma till Kungl. Maj:ts avgörande och därvid i saken anföra följande:

1. Denna benämning, som en gång i tiden motsvarat vederbörande lärares ställning vid läroverken, har genom utvecklingens gång förlorat sin ursprungliga karaktär och har ej heller vunnit burskap i språket, varför densamma synes böra utbytas mot en annan, som bättre överensstämmer med dess bärarens nuvarande uppgift och befogenhet. Det nu rådande missbruket av doktorstiteln skulle även i och med en dylik reform av sig självt upphöra.
2. Då adjunkterna på grund av gällande läroverksstadga äro tjänstgörings-skyldiga på alla undervisningsstadier och för den skull i mycket stor utsträckning fullgöra det värv, som från början varit lektorerna ensam tilldelat, ja, vid de flesta högre läroverk såväl genom sitt större antal som genom undervisningstimmarnas mängd bilda majoriteten icke blott inom lärarkåren i dess helhet utan även bland gymnasiets lärare, hålla vi före, att tiden nu är mogen för att tilldela samtliga ordinarie ämneslärare vid de allmänna läroverken titeln lektor.
3. Förändringen är emellertid önskvärd även för mildrande av den nu rådande dualismen inom lärarkåren och för avlägsnande av de anledningar till slitningar och misshälligheter bland lärarna, som den missvisande titeln adjunkt stundom uppväcker och som i sin tur kunna menligt återverka på arbetsresultatet.
4. En större olägenhet ligger också i den falska uppfattning, som lärjungarna få om vederbörande lärares befogenhet, vilket har en skadlig återverkan i disciplinärt hänseende genom den minskning i auktoritet, som adjunkternas skeva ställning måste medföra.
5. Härmed sammanhänger även intimt lärarens ställning till målsmän och allmänhet, med ett ord hans sociala anseende. Att en förbättring i detta hänseende skulle komma ej blott lärarna utan även läroanstalterna själva tillgodo är för var och en uppenbart. Också har adjunktstiteln på de flesta områden, där den förut förekommit, t. ex. vid universiteten, avskaffats eller

står på avskrivning, och undantagandes inom läroverken kvarstår den endast inom kyrkan såsom beteckning för dess yngsta obefordrade tjänstemän, med vilka läroverksadjunkterna stundom av allmänheten förväxlas. Lektorstiteln däremot, som förr huvudsakligen förekom inom de högre allmänna läroverken och med dem jämställda statskolor, har numera tilldelats lärarna vid de tekniska gymnasierna och handelsgymnasierna samt vid de kommunala gymnasierna, utan att de-sa lärare därför behöva fylla de rigorösa kompetensfordringar, som gälla för lektoraten vid de allmänna läroverken.

6. Att frågan sedan en längre tid tillbaka är fullt utredd framgår av det betänkande, som 1912 års lärarlönenämnd den 31 oktober 1914 avlämnade, samt av de yttranden, som avgivits över detta betänkande såväl av läroverksöverstyrelsen som av rikets läroverkskollegier. Lärarlönenämnden föreslog titeln andre lektor i stället för adjunkt. Mot detta nämndens förslag hade intet kollegium haft någon invändning att göra. Läroverksöverstyrelsen tillstyrkte även för sin del detta förslag, dock med den modifikation, att titeln förste lektor och lektor borde komma till användning i stället för de nuvarande lektor och adjunkt. För denna av överstyrelsen föreslagna modifikation talar en mångfald analogier från skilda håll av förvaltningsväsendet, t. ex.

i patent- och registreringsverket: 1:e ingenjör och ingenjör,
 » järnvägsstyrelsen » kontrollör och kontrollör,
 » kommerskollegium » aktuarie och aktuarie,
 » poststaten » postexpeditör och postexpeditör,
 » tullstaten » kontrollör och kontrollör,
 » läkarstaten » provinsialläkare och provinsialläkare.

Inom hovrätterna, vilkas ordinarie ledamöter förut uppdelats i hovrättsråd och assessorer, erhöles de senare för ej så lång tid sedan titeln hovrättsråd, all den stund de bägge befattningarnas innehavare hade enahanda uppdrag inom sin institution. Analogien mellan läroverkslärarna och hovrätternas ledamöter är sålunda vida större än med de ovan uppräknade ämbets- och tjänstemännen. Då emellertid de två lärarkategorierna representera två olika avlöningsgrader, ehuru de i många fall utföra samma arbete, torde ett visst särskiljande i titulaturen alltfört vara av praktiska skäl av behovet påkallat. Föreningen hemställde för den skull, att Kungl. Maj:t måtte förordna, det benämningen lektor och adjunkt för de allmänna läroverkens ordinarie ämneslärare måtte utbytas mot respektive förste lektor och lektor.

Med utlåtande, som den 12 mars 1920 inkommit till ecklesiastikdepartementet, har skolöverstyrelsen överlämnat ifrågavarande framställning och därvid erinrat om läroverksöverstyrelsens förut omförmälda yttrande i denna fråga i samband med avgivande av utlåtande över lärarlönenämndens betänkande. Skolöverstyrelsen hemställer nu om föreskrift, att den hittillsvarande titeln lektor skulle utbytas mot titeln förste lektor och den hittillsvarande titeln adjunkt mot titeln lektor.

Samtidigt har skolöverstyrelsen i särskilda skrivelser hemställt att,

under förutsättning att Kungl. Maj:t funne skäl föreligga till åtgärders vidtagande i avseende å ändrad benämning å lektorer och adjunkter vid de allmänna läroverken, motsvarande förändring måtte vidtagas *dels* beträffande ämneslärtjänsterna vid statens folkskoleseminarier på så sätt, att lektor vid dylikt seminarium benämndes förste lektor och adjunkt å övergångsstat lektor, *dels ock* beträffande ämneslärtjänsterna vid de tekniska läroverken på så sätt, att lektor vid tekniska elementarskolor, tekniska fackskolor och tekniska gymnasier benämndes förste lektor.

Departement-
schefen.

Den fråga, som på nu angivet sätt ånyo bragts på tal, är enligt min mening värd att beaktas, och jag har för min del intet att erinra mot bifall till skolöverstyrelsens förslag. Jag har emellertid ansett mig böra tillstyrka, att frågan förelägges riksdagen för prövning, närmast med hänsyn därtill, att riksdagens beslut i fråga om löne- och pensionsreglering för här ifrågavarande befattningshavare äro knutna vid benämningarna lektor och adjunkt.

Då frågan tidigare varit föremål för överväganden, har, såsom jag i det föregående omnämnt, även den meningen uttalats, att någon förändring i förevarande hänseende ej borde vidtagas. Emellertid synas mig så starka skäl tala för en ändrad benämning å berörda ämneslärare, att jag funnit mig böra tillstyrka, att de härutinnan begärda åtgärderna varda företagna.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att förklara, att från riksdagens sida hinder icke möter, att av Kungl. Maj:t utfärdas föreskrift därom, *dels* att vad i gällande författningar rörande de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna, de tekniska elementarskolorna, de tekniska fackskolorna och de tekniska gymnasierna finnes stadgat i fråga om lektor skall gälla förste lektor; och *dels* att vad i gällande författningar rörande de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna är föreskrivet i fråga om adjunkt och adjunkt å övergångsstat skall avse lektor.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan

av statsrådets övriga ledamöter, bifalla; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Harald Frisk.
